

De demografische levensloop van jonge Turken en Marokkanen

Marjolijn Distelbrink¹⁾ en Arie de Graaf²⁾

Maar weinig Turkse en Marokkaanse jongeren hebben concrete emigratieplannen. Driekwart van de jonge Marokkanen, en twee derde van de jonge Turken, is niet van plan om voorgoed naar het land van herkomst te gaan. Werk, familie en onvoldoende binding met het herkomstland noemen zij vaak als reden om hier te blijven. Zij zoeken, vaker dan hun ouders deden, hun partner in Nederland. Het percentage in Nederland geboren Turken en Marokkanen dat hun partner uit Turkije of Marokko haalt, lag de afgelopen jaren tussen de 50 en 70. Turkse en Marokkaanse jongeren kiezen overwegend voor het huwelijk, in plaats van ongehuwd samenwonen of alleen blijven. De meeste Turken en Marokkanen trouwen met iemand die een Turkse of Marokkaanse achtergrond heeft. Ook jonge, ongehuwde Turken en Marokkanen vinden dit belangrijk. Dat de partner tevens uit het land van herkomst moet komen, lijkt van minder belang. Wel hechten Turken en Marokkanen veel waarde aan het feit dat de toekomstige partner dezelfde geloofsovertuiging heeft.

1. Inleiding

In de Nederlandse samenleving zijn allochtonen een blijvende factor. Een groeiend deel van de bevolking van Nederland is niet in Nederland geboren, of is wel in Nederland geboren maar heeft één of twee ouders die buiten Nederland zijn geboren. Sinds medio jaren negentig is het aantal allochtonen toegenomen van 2,5 naar 3,1 miljoen. Zij vormen een vijfde van de totale bevolking van Nederland. Ruim de helft bestaat uit niet-westerse allochtonen. Vooral deze groep is de afgelopen jaren sterk in omvang gegroeid. Demografische processen worden dan ook in toenemende mate bepaald door allochtonen. Vooral het demografisch gedrag van niet-westerse allochtonen verschilt van dat van autochtonen. Vergeleken met autochtonen verlaten niet-westerse allochtonen over het algemeen op jongere leeftijd het ouderlijk huis (Harmsen en Steenhof, 2003), trouwen ze gemiddeld jonger (Alders, 2001), krijgen ze gemiddeld meer kinderen (Alders, 2005) en is de kans op echtscheiding groter (Van Huis en Steenhof, 2004).

Dit artikel beschrijft het demografisch gedrag van jonge Turken en Marokkanen in levensloopperspectief, waarbij steeds een vergelijking wordt gemaakt met hun autochtone leeftijdgenoten. In het bijzonder wordt ingegaan op de redenen voor het gedrag. Hierbij is gebruik gemaakt van nieuwe cijfers uit het Onderzoek Gezinsvorming Jonge Allochtonen (OGJA).

2. Gegevens en methode

Het merendeel van de cijfers over autochtonen in dit artikel is gebaseerd op het Onderzoek Gezinsvorming 2003 (OG 2003) van het CBS. Voor jonge Turken en Marokkanen is de bron het OGJA 2004. In beide onderzoeken zijn gegevens verzameld over de sociaal-demografische kenmerken van mensen die in Nederland wonen. Het gaat om de huidige gezinssamenstelling en relaties, maar ook om verwachtingen ten aanzien van toekomstige relaties en het krijgen van kinderen.

Doel van de onderzoeken is informatie te verzamelen over het verloop van de relatie- en gezinsvorming in Nederland en de achtergronden daarvan. Deze informatie vormt een aanvulling op demografische gegevens uit de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA). Het OG wordt sinds 1974 om de circa vijf jaar gehouden. In de periode februari tot en met juni 2003 is het laatste OG uitgevoerd. Er hebben 3,9 duizend mannen en 4,2 duizend vrouwen van 18–62 jaar meegedaan aan de enquête.

Tot nog toe werd geen extra aandacht besteed aan allochtone bevolkingsgroepen. Vooral het demografische gedrag van de Turkse en Marokkaanse bevolkingsgroepen, en in het bijzonder hun huwelijkskeuze, trekt de aandacht van onderzoekers en beleidsmakers. De GBA is de belangrijkste bron om dit gedrag in kaart te brengen, maar over een aantal sociaal-demografische aspecten en verwachtingen ontbreekt daarin de informatie. In aanvulling op het OG is daarom een onderzoek gehouden onder jonge Turken en Marokkanen. De doelpopulatie van het OGJA bestaat uit 18–27-jarige Turken en Marokkanen die in Nederland zijn geboren (tweede generatie) of vóór hun zesde levensjaar naar Nederland zijn gekomen (eerste generatie). In onderzoek wordt deze categorie gezamenlijk aangeduid als de tweede generatie in ruime zin. De keuze voor deze leeftijdscategorie is ingegeven door het feit dat deze groep nu op de leeftijd van gezinsvorming komt en een steeds groter aandeel zal uitmaken van de jongvolwassenen. De keuze voor de tweede generatie in ruime zin heeft te maken met de veronderstelling dat de meeste ondervraagde personen de Nederlandse taal machtig zouden zijn. De enquête is afgenomen in de maanden januari tot en met april van 2004. Aan het OGJA hebben bijna duizend personen meegedaan. In dit artikel worden ook gegevens gepresenteerd afkomstig uit de GBA. Indien daarbij wordt gesproken over de tweede generatie, worden uitsluitend personen bedoeld die in Nederland zijn geboren uit één of twee niet in Nederland geboren ouders.

3. Resultaten

Groei tweede generatie opvallend

Eén op de tien Nederlanders behoort inmiddels tot de niet-westerse allochtonen. De vier grootste niet-westerse

¹⁾ Nederlandse Gezinsraad, Den Haag.

²⁾ Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg.

herkomstgroepen zijn de Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen (inclusief Arubanen). De komende jaren zal het aandeel van deze groepen, en dan in het bijzonder de tweede generatie, verder toenemen (Alders, 2005).

De eerste generatie Turken en Marokkanen bestaat uit personen die in Turkije of Marokko zijn geboren (en minstens één niet in Nederland geboren ouder hebben). Dit betekent dat de eerste generatie alleen toeneemt door immigratie en niet door geboorte. Het aantal jongeren van 15–29 jaar neemt vanaf medio jaren negentig sterk af (*staat 1*). Naar verwachting zal de eerste generatie jonge Turken en Marokkanen de komende tien jaar verder afnemen als gevolg van een daling van de instroom.

De tweede generatie bestaat uit personen die in Nederland zijn geboren uit ouders die in Turkije of Marokko zijn geboren. Deze generatie neemt toe door geboorte. De omvang van de geboorte is afhankelijk van de omvang van de eerste generatie. Het aantal jongeren van Turkse en Marokkaanse herkomst dat in Nederland is geboren, is het afgelopen decennium sterk toegenomen. Het aantal Turken van 15 tot 30 jaar groeide van 22 duizend in 1996 tot 57 duizend in 2005, en het aantal Marokkanen van 14 duizend tot 46 duizend. Voor de komende tien jaar wordt verwacht dat beide groepen sterk blijven groeien.

Staat 1
Aantal Turkse en Marokkaanse jongeren van 15–29 jaar op 1 januari, 1996–2015

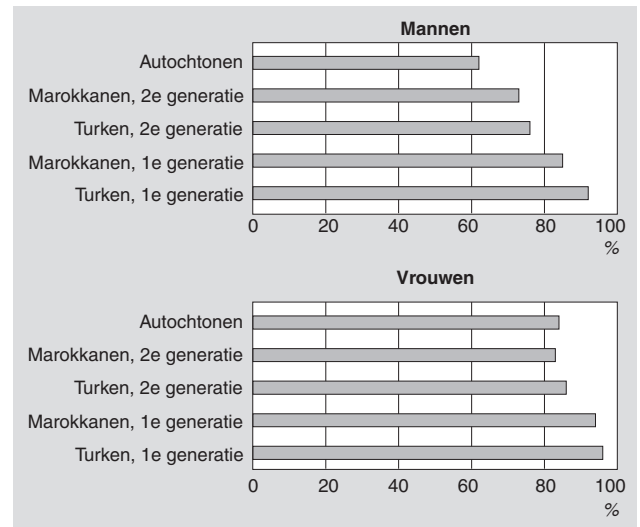
Herkomstgroepering	1996	2000	2005	2010	2015
<i>x 1 000</i>					
Turkije					
1e generatie	65	55	42	33	28
2e generatie	22	38	57	78	91
Totaal	88	93	99	111	120
Marokko					
1e generatie	56	54	44	29	20
2e generatie	14	27	46	66	81
Totaal	70	80	90	95	101

Bron: CBS, Allochtonenprognose 2004.

Uit huis gaan: wanneer?

Of jongeren nu direct uit huis gaan trouwen, ongehuwd gaan samenwonen of eerst een periode alleen gaan wonen, de eerste stap naar zelfstandigheid is vaak dat zij het ouderlijk huis verlaten. Bekend is dat vrouwen eerder uit huis gaan dan mannen (De Graaf en Steenhof, 1999) en dat niet-westerse allochtonen eerder het huis verlaten dan autochtonen (Harmsen en Nicolaas, 2005). Ook blijkt dat de tweede generatie Turken en Marokkanen iets later uit huis gaat dan de eerste generatie. Jongeren van de eerste generatie wonen op 25-jarige leeftijd veel vaker zelfstandig dan hun leeftijdgenoten van de tweede generatie (*grafiek 1*). Van de eerste generatie Turkse jongens van 25 jaar woont minder dan 10 procent nog thuis; van de tweede generatie woont een kwart nog bij de ouders. Dat de eerste generatie vaker zelfstandig woont of met een partner samenwoont, komt ook doordat het onder meer jongeren betreft die als huwelijksmigrant of alleenstaande (ouder) naar Nederland zijn gekomen en hier nooit met hun ouders hebben gewoond.

1. Aandeel jongeren van 25 jaar dat het ouderlijk huis heeft verlaten, 1 januari 2004

Bron: CBS, Huishoudensstatistiek 2004.

Zowel eerste als tweede generatie Turkse en Marokkaanse jongens verlaten eerder het ouderlijk huis dan autochtone jongens. Dat geldt niet voor meisjes van de tweede generatie. Het aandeel tweede generatie Turkse en Marokkaanse meisjes dat nog thuis woont als ze 25 jaar oud zijn, is even hoog als dat voor autochtone meisjes.

Uit huis gaan: waarom?

De behoefte om op eigen benen te staan is afhankelijk van een aantal factoren. Het moment van vertrek kan samenhangen met de situatie thuis, maar praktische mogelijkheden en omstandigheden, zoals het volgen van onderwijs, spelen ook een rol.

Zowel tussen jongens en meisjes als tussen de herkomstgroeperingen onderling blijken grote verschillen te bestaan naar redenen om uit huis te gaan (*staat 2*). Voor Turkse en Marokkaanse jongens is het vooral de wens om zelfstandig te zijn. Voor autochtone jongens is het volgen van een opleiding het belangrijkste motief. Marokkaanse meisjes, en in het bijzonder Turkse meisjes, noemen relatief vaak 'samenwonen of trouwen' als belangrijkste reden om uit huis te gaan. Ten slotte noemen allochtone jongeren de 'slechte sfeer thuis' vaker dan autochtone jongeren.

Uit huis gaan: en dan?

De helft van de 18–27-jarigen Marokkaanse jongens die niet meer bij hun ouders woonden op het moment van het onderzoek, is direct na het verlaten van het ouderlijk huis alleen gaan wonen (*staat 3*). Turkse jongens trouwden relatief vaak vanuit het ouderlijk huis. Van de autochtone jongens zijn vier op de tien alleen gaan wonen; drie op de tien gingen samenwonen met een partner.

Van de Turken en Marokkanen is een aanzienlijk deel bij familie, kennissen of vrienden gaan wonen. Het merendeel hiervan betreft familie, vaak een broer of zus. 'Samenwonen met familie is relatief goedkoop en de omgeving is vertrouwd' en 'Inwonen bij familie is vaak een eerste stap naar verdere zelfstandigheid' waren veel gegeven antwoorden op de vraag waarom men bij familie is gaan wonen.

Staat 2
Jongeren van 18–27 jaar naar belangrijkste reden waarom zij het ouderlijk huis hebben verlaten

	Mannen			Vrouwen		
	Turken	Marokkanen	Autochtonen	Turken	Marokkanen	Autochtonen
	%					
Wilde zelfstandig zijn	40	53	28	22	30	26
Slechte sfeer thuis	8	12	5	9	11	6
Ouders vonden het verstandig	1	2	0	3	0	0
Trouwen of samenwonen	20	6	24	53	37	33
Werk	1	3	5	1	2	4
Opleiding	22	18	35	8	9	30
Andere redenen	8	6	4	3	11	2
	<i>abs.=100%</i>					
Totaal respondenten	138	105	304	144	149	393

Bron: CBS, Onderzoeken Gezinsvorming (OG2003 en OGJA).

Staat 3
Jongeren van 18–27 jaar naar bestemming nadat zij het ouderlijk huis hebben verlaten

	Mannen			Vrouwen		
	Turken	Marokkanen	Autochtonen	Turken	Marokkanen	Autochtonen
	%					
Alleen gaan wonen	26	48	39	15	19	27
Met partner gaan samenwonen	29	8	26	53	38	35
Samen met anderen gaan wonen	45	43	35	32	44	38
waarvan						
bij anderen gaan wonen (geen familie)	16	8	.	6	10	.
bij familie of schoonfamilie	29	35	.	26	34	.
	<i>abs.=100%</i>					
Totaal respondenten	137	106	304	142	149	393

Bron: CBS, Onderzoeken Gezinsvorming (OG2003 en OGJA).

Opvallend is dat Turkse jongens en meisjes relatief vaak trouwen als ze het ouderlijk huis verlaten. Niet-westers allochtone meisjes gaan verhoudingsgewijs weinig alleenwonen. Enkele Turkse meisjes gaven aan dat het in hun cultuur niet gebruikelijk is om alleen te gaan wonen. 'Het is prettiger, vertrouwder en veiliger om bij familie te wonen dan alleen' was een vaak genoemde reden. Een kwart van de autochtone meisjes gaat alleenwonen. Dit heeft onder

meer te maken met het feit dat ze een studie gaan volgen buiten de woonplaats van de ouders.

Positie in het huishouden

Door verschillen in de leeftijd bij het uit huis gaan en in de bestemming, wijkt de huishoudenssituatie van jonge Turken en Marokkanen sterk af van die van autochtonen.

Staat 4
Jongeren van 25 jaar naar plaats in het huishouden, geslacht en herkomstgroepering, 1 januari 2004

Herkomstgroepering	Thuiswonend	Alleenstaand	Woont samen met partner	Eenouder	Met anderen, overig	Totaal abs.=100%
	%					<i>x 1 000</i>
Mannen						
Turken, 1e generatie	8	17	67	0	8	2,0
Turken, 2e generatie	24	21	43	0	11	1,5
Marokkanen, 1e generatie	15	32	37	0	16	1,8
Marokkanen, 2e generatie	27	33	24	0	17	0,9
Autochtonen	38	24	34	0	3	75,4
Vrouwen						
Turken, 1e generatie	4	7	80	5	3	2,2
Turken, 2e generatie	14	13	59	7	7	1,4
Marokkanen, 1e generatie	6	10	72	5	7	2,4
Marokkanen, 2e generatie	17	19	47	7	11	0,9
Autochtonen	16	23	56	2	3	72,4

Bron: CBS, Huishoudensstatistiek 2004.

Zo woont maar een klein gedeelte van de 25-jarigen van de eerste generatie Turkse en Marokkaanse mannen in het ouderlijk huis, vergeleken met de tweede generatie Turken en Marokkanen en hun autochtone leeftijdsgenoten (*staat 4*). Veel Turkse jonge mannen van de eerste generatie wonen (meestal gehuwd) samen met een partner. Marokkaanse mannen wonen relatief vaak alleen of met anderen.

Turkse en Marokkaanse vrouwen van de eerste generatie wonen in het algemeen op deze leeftijd vaak samen met een partner. De tweede generatie Turkse en Marokkaanse vrouwen verschilt in dit opzicht niet veel van de autochtone vrouwen. Relatief weinig Turkse en Marokkaanse vrouwen wonen alleen. Daarentegen woont bijna een kwart van de autochtone vrouwen op 25-jarige leeftijd (nog) alleen. Alleen onder Marokkaanse vrouwen van de tweede generatie is dit aandeel vrijwel even groot.

Geconcludeerd kan worden dat de tweede generatie langer thuis woont dan de eerste generatie, op 25-jarige leeftijd vaker alleenwoont, en daardoor later gaat samenwonen of trouwen met een partner. Dit betekent dat het begin van de demografische levensloop van de tweede generatie meer lijkt op die van de autochtonen.

Waar partner ontmoet?

Jonge Turken, Marokkanen en autochtonen vinden hun partner relatief vaak in uitgaansgelegenheden of op vakantie (*staat 5*). Dit geldt zeker voor de autochtone jongeren. Bijna de helft heeft zo de huidige partner ontmoet. Opgemerkt moet worden dat Turken en Marokkanen vaak in het land van herkomst op vakantie gaan.

Turken en Marokkanen leren hun partner ook vaak kennen bij familie. Dit komt praktisch niet voor onder autochtonen. Een op de vijf Turken heeft zijn of haar partner op school ontmoet. Geconcludeerd kan worden dat Turken en Marokkanen hun partner vaak binnen de eigen kring vinden.

Staat 5
Jongeren van 18–27 jaar naar plaats waar de partner is ontmoet

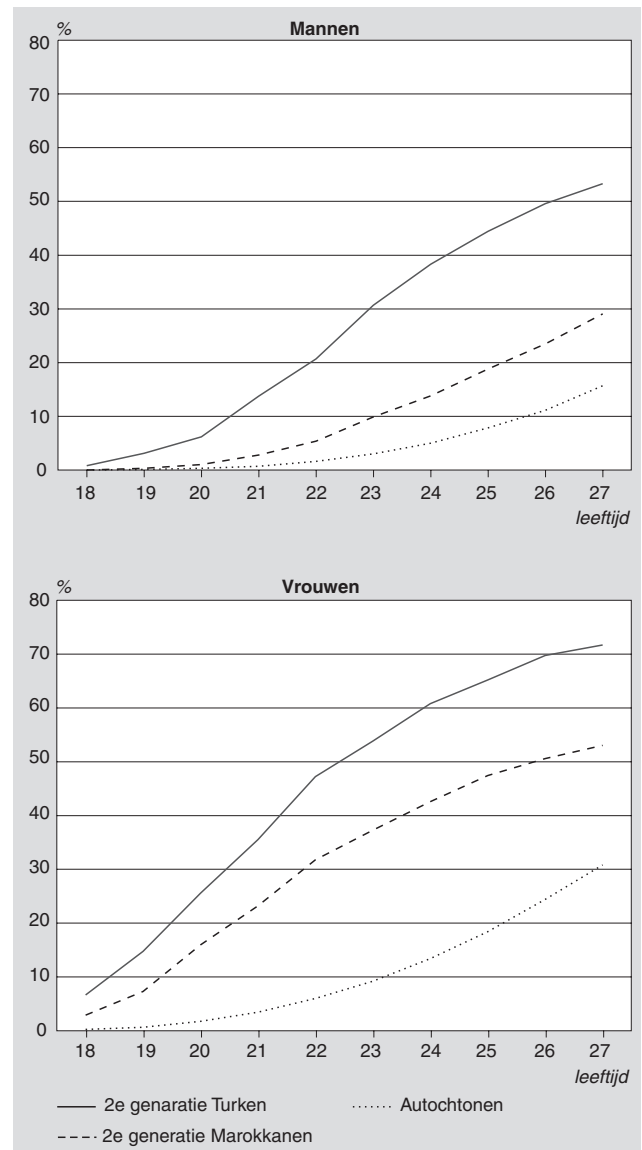
	Turken	Marokkanen	Autochtonen
	%		
Tijdens uitgaan, vakantie of recreatie	31	23	45
Bij vrienden, kennissen of buren	17	21	14
Op het werk	7	6	10
Op een vereniging (sport, hobby, kerk, enz.)	1	2	11
Tijdens een opleiding of op school	20	13	11
Via familie	13	15	2
Via een relatiebureau of contact-advertentie	0	0	0
Via internet	3	2	3
Via bemiddeling ouders/uit huwelijken	2	1	0
Ergens anders	7	17	4
	<i>abs.=100%</i>		
Totaal respondenten	258	170	729

Bron: CBS, Onderzoeken Gezinsvorming (OG2003 en OGJA).

Turken en Marokkanen trouwen jong

Uit *grafiek 2* komt naar voren dat Turkse vrouwen van de tweede generatie op jongere leeftijd trouwen dan Marokkaanse vrouwen. Zowel Turkse als Marokkaanse mannen

2. Aandeel ooit-gehuwden naar leeftijd op 1 januari 2004

Bron: CBS, Huishoudensstatistiek 2004.

en vrouwen van de tweede generatie trouwen op hun beurt weer op jongere leeftijd dan hun autochtone leeftijdsgenoten. Van de 27-jarige Turkse vrouwen is 70 procent gehuwd of gehuwd geweest, tegen 30 procent van de autochtone vrouwen. Op hogere leeftijden zijn de verschillen tussen allochtonen en autochtonen veel kleiner.

Opvallend is dat Marokkaanse mannen van de tweede generatie vrij laat in het huwelijk treden. Op 27-jarige leeftijd is slechts een derde gehuwd of gehuwd geweest.

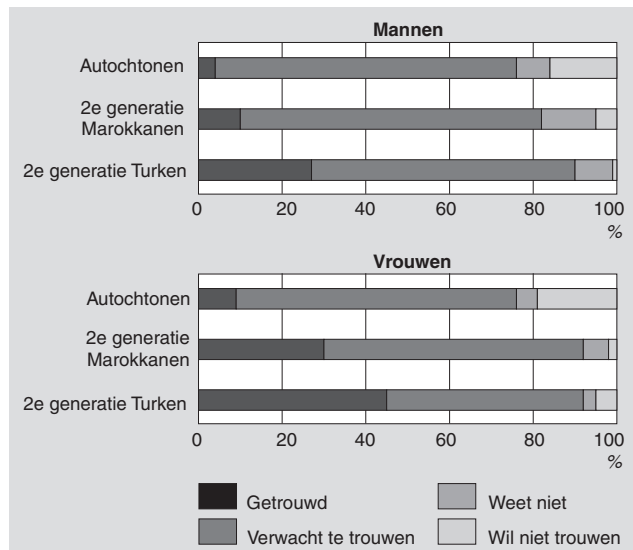
Heeft het huwelijk de toekomst?

Men kan zich afvragen of het huwelijk nog wel door de meerderheid van de tweede generatie Turken en Marokkanen wordt geambieerd. In *grafiek 3* is vermeld hoe hoog het aandeel 18–27-jarigen is dat uiteindelijk denkt te trouwen. Dit aandeel is onder Turken en Marokkanen hoger dan onder autochtonen. Ongeveer 90 procent van de jonge Turken en Marokkanen is getrouwd of verwacht te trouwen. Alleen onder Marokkaanse mannen ligt dit aandeel lager. Van autochtone jongeren verwacht driekwart te

trouwen. Autochtone jongeren kiezen vaker voor samenwonen vóór het huwelijk dan Turkse en Marokkaanse jongeren (grafiek 4).

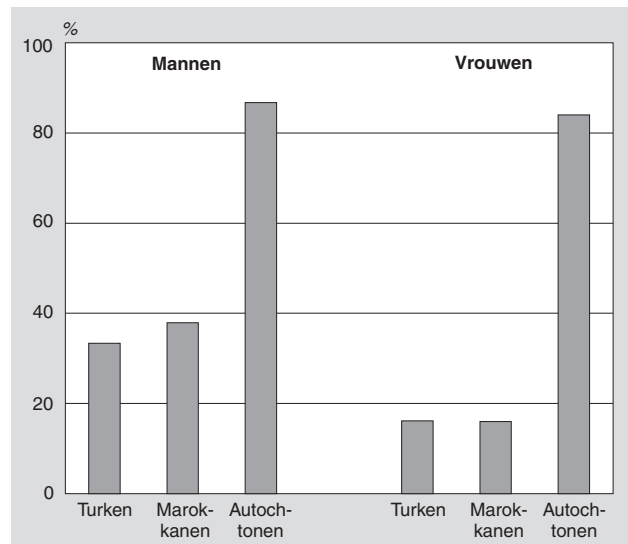
Van de Turkse en Marokkaanse meisjes die denken te trouwen verwacht een op de zes vóór het huwelijk ongehuwd te gaan samenwonen. Jongens zijn op dit gebied wat moderner dan meisjes. Van de autochtonen die verwachten te trouwen, denkt ruim 80 procent vóór het huwelijk te gaan samenwonen.

3. Aandeel jongeren van 18–27 jaar dat verwacht te trouwen

Bron: CBS, Onderzoeken Gezinsvorming (OG2003 en OGJA).

4. Aandeel jongeren dat verwacht samen te wonen voor het huwelijk

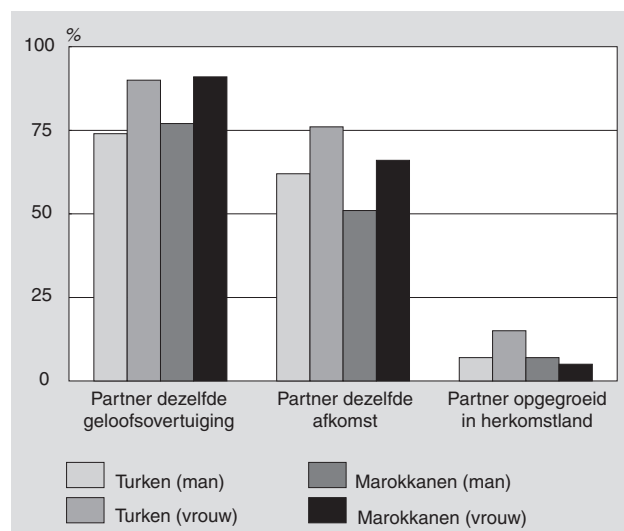
Bron: CBS, Onderzoeken Gezinsvorming (OG2003 en OGJA).

Geloofsovertuiging belangrijk

Het traditionele systeem van partnerkeuze in Turkse en Marokkaanse kring verandert, zo is uit onderzoek bekend. Bijna alle ouders van de huidige tweede generatie Turken en Marokkanen zijn nog door tussenkomst van de ouders getrouwd. De huidige jongerengeneratie krijgt meer ruimte om zelf een keuze te maken (Hooghiemstra, 2003).

Onderzoek wijst uit dat veel islamitische jongeren het belangrijk vinden dat hun huwelijkspartner dezelfde religieuze overtuiging heeft (Phalet et al., 2000). Dat de toekomstige partner dezelfde geloofsovertuiging heeft, vinden jonge Turken en Marokkanen zonder relatie belangrijker dan zijn of haar etniciteit, zo blijkt uit het OGJA. Driekwart van de jongvolwassen mannen en 90 procent van de vrouwen hecht er belang aan dat een toekomstige partner dezelfde geloofsovertuiging heeft (grafiek 5). Dat de partner dezelfde herkomst heeft, vinden jongeren wat minder belangrijk. Op dit punt zijn Turkse en Marokkaanse jongeren niet anders dan hun ouders (Distelbrink en Hooghiemstra, 2005). De praktijk is overigens dat veel jongeren uiteindelijk toch kiezen voor een partner uit de eigen groepering. Opvallend is dat slechts een kleine minderheid van de jongeren een voorkeur heeft voor een huwelijkspartner die in het land van herkomst is opgegroeid. Turkse vrouwen hechten naar verhouding nog het meest aan een partner die is opgegroeid in Turkije.

5. Meningen van jonge Turken en Marokkanen over hun aanstaande huwelijkspartner

Bron: CBS, Onderzoek Gezinsvorming (OGJA).

Huwelijksmigratie

Hooghiemstra signaleerde in haar onderzoek naar gezinsvorming bij Marokkanen en Turken dat van de reeds gehuwden van de tweede generatie 60 tot 70 procent in 2000 gehuwd was met een partner uit het herkomstland (Hooghiemstra, 2003). Cijfers die betrekking hebben op de periode 1999–2001 laten zien dat van de huwelijken in Turkse en Marokkaanse kring die rond de eeuwwisseling zijn gesloten, tussen de 50 en 70 procent een huwelijk betrof met een gezinsvormer (een immigrant die het huwelijk als migratiemotief heeft). De tweede generatie trouwt iets minder vaak met een gezinsvormer dan de eerste generatie. Het aandeel huwelijken met een partner uit het herkomstland blijkt niet zonder meer van jaar op jaar te dalen (staat 6). Het genoemde onderzoek van Hooghiemstra wees uit dat meisjes onder meer voor een partner uit het herkomstland kiezen omdat zij hun seksegenoten in Nederland te weinig geëmancipeerd vinden. Bij jongens ligt het juist andersom; zij vinden meisjes in Nederland soms te vrij of te modern.

Staat 6
Aandeel Turken en Marokkanen dat trouwt met een partner die is overgekomen uit hetzelfde herkomstland

Herkomstgroepering	1999	2000	2001
	%		
Mannen			
Turkije			
1e generatie	64	68	69
2e generatie	59	61	56
Marokko			
1e generatie	68	67	67
2e generatie	51	52	52
Vrouwen			
Turkije			
1e generatie	66	63	64
2e generatie	60	65	61
Marokko			
1e generatie	66	61	62
2e generatie	58	56	50

Bron: CBS, Bevolkingsstatistieken.

De partnerkeuze van Turkse en Marokkaanse jongeren wordt verder in belangrijke mate begrensd door de regels ten aanzien van de omgang met de andere sekse en de sterke gebondenheid van jongeren aan de (wensen van) de familie (Hooghiemstra, 2003, 2004).

Van alle Turkse en Marokkaanse mannen en vrouwen die in 2001 trouwden, was slechts een minderheid van de tweede generatie. De tweede generatie heeft nog maar recent de leeftijd bereikt waarop gezinsvorming plaatsvindt. In *staat 7* is weergegeven op wie de keuze van huwendan van de tweede generatie viel. Zes op de tien Turkse en Marokkaanse jongens van de tweede generatie trouwden met een niet in Nederland geboren herkomstgenoot, zo is uit de cijfers op te maken. Voor meisjes ligt dit rond de 75 procent. Dit kan een huwelijk betreffen met iemand van de eerste generatie, die al vóór het huwelijk in Nederland woonde, of met een gezinsvormer, die speciaal voor het huwelijk naar Nederland is gekomen. Bij deze cijfers is daarin geen onderscheid gemaakt. Het aandeel Turken en Marokkanen dat met een autochtone huwelijkspartner trouwt, is klein. Turkse en Marokkaanse ouders voelen er niet veel voor dat hun kind

Staat 7
Huwelijkspartners gehuwd in het jaar 2001 naar herkomstgroepering (stand 1-1-2004)

Tweede generatie	Gehuwd met				Totaal
	autochtoon	1e generatie herkomstgenoot	2e generatie herkomstgenoot	overig allochtoon	
	%				
					<i>abs.=100%</i>
Mannen					
Turkije	6	63	28	3	737
Marokko	11	63	21	5	244
Vrouwen					
Turkije	3	74	19	4	1 070
Marokko	7	79	10	4	505

Bron: CBS, Bevolkingsstatistieken.

met een autochtone partner trouwt. Ruim een derde van de Turken vindt dit heel vervelend. Voor de Marokkanen geldt dit voor bijna de helft (Odé, 2005).

Emigratie naar het land van herkomst?

In 2004 zijn bijna 3 duizend Turken van de eerste generatie en 0,8 duizend Turken van de tweede generatie uit Nederland vertrokken. De meesten van hen gaan waarschijnlijk terug naar het land waar hun ouders zijn geboren. Daalde de emigratie naar Turkije en Marokko nog in de jaren negentig, sinds begin deze eeuw is sprake van een stijging. In 2004 hebben 1,6 duizend Marokkanen van de eerste generatie en 0,9 duizend Marokkanen van de tweede generatie het land verlaten. De emigratie naar Marokko laat ook de laatste jaren een lichte stijging zien.

Om te weten te komen of jonge Turken en Marokkanen emigratieplannen hebben, is in het OGJA gevraagd of zij van plan zijn zich in de toekomst voorgoed in het herkomstland te vestigen. Het blijkt dat tien procent van de Turkse jongeren en vijf procent van de Marokkaanse jongeren mogelijkheden zien om dit te doen (*staat 8*). De overgrote meerderheid van de jongeren denkt die stap niet te nemen. Eén op de zes jongeren heeft overigens nog niet over deze vraag nagedacht.

Staat 8
Turkse en Marokkaanse jongeren van 18–27 jaar naar emigratieplannen

	Turken	Marokkanen
	%	
Zou u zelf nog eens voorgoed naar land van herkomst willen gaan?		
Ja	17	7
waarvan		
Ziet u mogelijkheden dit te realiseren?		
Ja	10	5
Nee	6	2
Weet niet	1	0
Nee	66	74
Nog nooit over nagedacht	17	18
	<i>abs.=100%</i>	
Totaal respondenten	483	470

Bron: CBS, Onderzoek Gezinsvorming (OGJA).

'Het bevalt goed in Nederland' wordt door bijna de helft van de jonge Turken en Marokkanen genoemd als reden om zich niet in het land van herkomst te vestigen, maar voorgoed in Nederland te blijven (*staat 9*). Ook worden 'werk', 'familie' en 'geen binding met het herkomstland' relatief vaak genoemd als reden om hier te blijven. Een derde van de Marokkaanse jongeren en bijna een kwart van de Turkse jongeren wil in Nederland blijven omdat zij geen binding hebben met Marokko of Turkije, of omdat de cultuur in het land van herkomst hen weinig zegt. 'Cultuur en samenleving zijn heel anders', zegt een van de jongeren: 'Ik ben hier opgegroeid en voel me thuis'. 'Nederland voelt als mijn land' is een andere veelzeggende uitspraak.

Geconcludeerd kan worden dat driekwart van de jonge Marokkanen geen plannen heeft om zich in het land van herkomst (van de ouders) te vestigen. Onder Turken geldt dit voor twee derde.

Staat 9
Turkse en Marokkaanse jongeren van 18–27 jaar naar redenen om niet te emigreren naar land van herkomst

	Turken	Marokkanen
	%	
Werk	22	24
Studie	10	12
Familie	21	19
Het bevalt hier goed	48	44
Geen geld	5	5
Politieke situatie in herkomstland	6	3
Geen toekomst in herkomstland	30	31
Geen binding met herkomstland	23	34
Overige redenen	9	8
	<i>abs.=100%</i>	
Totaal respondenten	348	360

N.B. Respondenten konden meerdere redenen noemen. Daarom tellen de percentages op tot boven de 100.

Bron: CBS, Onderzoek Gezinsvorming (OGJA).

4. Conclusies

Op dit moment vormt de tweede generatie Turken en Marokkanen al een meerderheid binnen de totale groep Turken en Marokkanen van 15–29 jaar. Voor de komende jaren wordt verwacht dat de tweede generatie sterk zal groeien en de eerste generatie zal afnemen. De tweede generatie Turken en Marokkanen zal dus steeds meer het beeld gaan bepalen. Het verschil in leeftijd waarop jongvolwassenen uit huis gaan en met een partner gaan trouwen tussen Turken / Marokkanen en autochtonen zal daarmee afnemen. Opvallend is dat Turkse en Marokkaanse jongeren in vergelijking met autochtonen vaker met familieleden samenwonen. Het ongehuwd samenwonen zal voor beide groepen de komende jaren nog relatief weinig voorkomen. Van de tweede generatie Turken en Marokkanen trouwt een grote meerderheid met een gezinsvormer of met een partner van eigen herkomst die al in Nederland woont. Autochtone partners zijn nauwelijks in beeld als serieuze huwelijkskandidaten.

Rond de eeuwwisseling heeft 50 tot 70 procent van de in Nederland geboren Turken en Marokkanen die op dat moment trouwden, hun partner uit Turkije of Marokko laten overkomen. Van de jonge Turken en Marokkanen die de komende jaren zullen trouwen, geeft slechts één op de tien aan het belangrijk te vinden dat de partner in Turkije of Marokko is opgegroeid. Of zij daadwerkelijk een in Nederland opgegroeide partner zullen trouwen, of zullen kiezen voor een partner uit Turkije of Marokko, zullen we pas over een aantal jaren weten. Veel waarde wordt gehecht aan het feit

dat de toekomstige partner islamitisch is. Bijna acht op de tien mannen, en zelfs negen op de tien vrouwen, vindt dit (zeer) belangrijk.

Jonge Turken en Marokkanen hebben het goed naar hun zin in Nederland. Maar weinigen hebben concrete emigratieplannen. Werk, familie en onvoldoende binding met het herkomstland noemen zij vaak als reden om hier te blijven.

Literatuur

Alders, M., 2001, Relatie en gezinsvorming van allochtonen. Maandstatistiek van de Bevolking 49(11), blz. 16–21.

Alders, M., 2005, Allochtonenprognose 2004-2050: belangrijkste uitkomsten. Bevolkingstrends 53(1), blz. 32–41.

Distelbrink, M. en E. Hooghiemstra, 2005. Signalement 3. Allochtone gezinnen. Feiten en cijfers. NGR, Den Haag.

Graaf, A. de, en L. Steenhof, 1999, Relatie- en gezinsvorming van generaties 1945–1979: uitkomsten van het Onderzoek Gezinsvorming 1998. Maandstatistiek van de Bevolking 47(12), blz. 21–37.

Harmsen, C. en H. Nicolaas, 2005, Huishoudensprognose 2004–2050: ontwikkelingen naar huishoudenspositie. Bevolkingstrends 53(2), blz. 28–32.

Harmsen, C. en L. Steenhof, 2003, Demografische levensloop van jongeren na het uit huis gaan. Bevolkingstrends 51(3), blz. 38–44.

Hooghiemstra, E., 2003, Trouwen over de grens: achtergronden van partnerkeuze van Turken en Marokkanen in Nederland. SCP, Den Haag.

Hooghiemstra, E., 2004, De dynamiek en complexiteit van het kiezen van een partner over de grens. Bevolking en Gezin 33(2), blz. 79–102.

Huis, M. van, en L. Steenhof, 2004, Echtscheidingskansen van allochtonen met of zonder kinderen. Bevolkingstrends 52(1), blz. 30–33.

Odé, A., 2005, De sociale integratie van allochtonen in Nederland. In: Jaarboek minderheden 2005, blz. 73–96. Bohn Stafleu Van Loghum/SDU, Houten/Den Haag.

Phalet, K., C. van Lotringen en H. Entzinger, 2000, Islam in de multiculturele samenleving. Opvattingen van jongeren in Rotterdam. Universiteit van Utrecht/Ercomer, Utrecht.